

Vrouw en theoloog – en dan?

Tekst: Janneke Burger - Niemeijer, theoloog en redacteur van De Reformatie.

Door het verschijnen van het rapport van het deputaatschap m/v wordt de discussie rond vrouw en ambt nieuw leven ingeblazen in de GKv. Het lijkt ons belangrijk daarbij ook te luisteren naar de input van vrouwelijke theologen. Zij hebben vaak veel nagedacht over vragen rond vrouw, kerk en God. We willen via een paar korte interviews iets van hun gedachten doorgeven.

Corien Oranje, schrijver, studeerde van 1982 tot 1991 theologie aan de TU in Kampen.

Ik vind het nog niet zo gemakkelijk om als vrouwelijke theoloog lid van de GKv te zijn. Natuurlijk zijn er wel dingen die 'mogen'. Ik mag catechisatie geven, ik mag in de kerkdienst het kindermoment verzorgen, ik mag inleidingen verzorgen op de Alpha-cursus. Maar dat zijn allemaal activiteiten die niet erkend zijn. Ik heb theologie gestudeerd en dan is dit wat ik mag doen. Als ik het kindermoment in de kerkdienst doe, komt daarna de dominee met de 'echte' preek. Dan voelt het toch alsof ik buitenspel sta op het moment dat het serieus wordt. Mijn theoloog-zijn speelt binnen de kerk nauwelijks een rol.

Roeping

Toen ik theologie ging studeren, had ik wel predikant willen worden. Maar dat deed je toen niet. De GKv had een hechte structuur en was erg op zichzelf. Studeren aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn lag al buiten ons blikveld. Ik merk dat kerkgrenzen voor mij verdwenen zijn, en ook een onderwerp als vrouwen in het ambt. We hebben in Indonesië gewoond, waar mijn echtgenoot Dick als docent aan SETIA verbonden was. Daar werkte hij samen met vrouwen die predikant waren. Ik bezocht als pastoraal gezant van Epafras gedetineerden op Java en Bali en werkte als kinderboekenschrijver.

Ik voel me als schrijver volkomen op mijn plaats, het is echt mijn roeping. Laatst dacht ik: als ik twee levens zou hebben, zou ik in het ene predikant willen worden en in het andere schrijver. Misschien zal het in de toekomst te combineren zijn, als ik wel zal kunnen preken.

Cultureel bepaald

Ik denk dat we de ambten moeten openstellen voor vrouwen. Natuurlijk is de Bijbel daar niet eenduidig over. Een lastige tekst vind ik bijvoorbeeld 1 Timoteüs 2:10-15, waarin het gaat over de volgorde in de schepping. Eenvoudiger vind ik 1 Korintiërs 14, waar het gaat om de positie van de vrouw in de kerk. Als ik zie wat Paulus daar beschrijft, gaat het duidelijk over gebruiken in die tijd. Ik zie deze tekst als cultureel bepaald.

Dat is ook mijn argument voor de vrouw in het ambt: je laat bij de verkondiging van het evangelie een enorm potentieel liggen vanuit argumenten die niet meer van deze tijd zijn. Als je nagaat waar het evangelie over gaat, vind ik dat heel vreemd. Ik kan het mijn facebook-vrienden en collega's in elk geval niet uitleggen. Kijk maar eens naar het evangelie van Pasen, waar vrouwen de boodschappers zijn van het feit van Jezus' opstanding. Vrouwen mogen de boodschap brengen.

Mieke Brink – Blijdorp, schrijver van Bijbelstudies, docent, studeerde van 1971 tot 1979 theologie aan de TU in Kampen.

Ik heb nooit de behoefte gehad om in de kerkdienst op te staan en kritiek op de preek te uiten. Soms heb ik wel kritiek. Vanuit didactisch oogpunt, of als ik vind dat de genade te veel ondersneeuwt door nadruk op werkheiligheid. Mijn roeping is niet om predikant te worden, mijn roeping is om leraar te zijn. Dat ben ik op school, in de stukken die ik schrijf en soms ook in de kerk. Een cursus voor belijdende leden geef ik met veel plezier. Ik vind het ook fijn om vanaf de zijlijn mensen hints te geven. Juist als vrouw kun je dat vaak goed.

Bijbelstukjes

Als ik niet schrijf, word ik kribbig. Ik houd ervan om dingen onder woorden te brengen en ik houd van exegese. Ik heb de drang om te vertellen. Mijn Bijbelstukjes staan al vijftien jaar elke dag in het Nederlands Dagblad. Ik zou het geen preekjes noemen. Ik heb eigenlijk nooit zoveel behoefte gehad om te preken. Wat ik wilde, kon ik in de klas doen. Ik heb het ook duidelijk als leiding ervaren dat ik als vrouw theologie ging studeren. Als ik een man was geweest, had ik me verplicht gevoeld om predikant te worden, nu was ik beschikbaar voor het godsdienstonderwijs. Daardoor heb ik nooit het idee gehad: was ik maar dominee geworden. Misschien scheelt het dat ik me nooit achtergesteld heb gevoeld.

Hulp tegenover

Voor mij hebben de woorden van Paulus over zwijgen altijd zwaar gewogen, hoe lastig die ook te exegetiseren zijn. Paulus zegt heel bevrijdende dingen over mannen en vrouwen rond huwelijk en evangelieverkondiging. Hij benoemt telkens het belang van samenwerking en de ruimte waarin de vrouw steeds meer de 'hulp tegenover de man' wordt. Hij accepteert het gesprek thuis tussen man en vrouw.

Paulus heeft zoveel wijze dingen over de m/v verhouding gezegd, dat ik stellig geloof dat ook in zijn moeilijker te begrijpen woorden iets van wijsheid zit. Essentieel vind ik de vraag hoe we als mannen en vrouwen elkaars 'hulp tegenover' kunnen zijn. Laat man en vrouw maar meer samen het ambt invulling geven. Laat een man en een vrouw samen publiekelijk worden bevestigd. Of maak meer gebruik van vrouwen door ze in wijkteams te laten meedraaien, onder leiding van een mannelijke ouderling. Nu worden vrouwen veel te incidenteel ingezet.

Kameraadschap

Een belangrijke Bijbeltekst voor mij is de scheppingsgeschiedenis in Genesis: eerst is de man geschapen. De vrouw is geschapen als aanvulling, als 'hulp tegenover' om samen de wereld te regeren. Die gezamenlijkheid zie ik ook terug bij de volgelingen van Jezus en in de brieven van het Nieuwe Testament. Die kameraadschap vind ik geweldig, en moet zeker een doorbraak zijn geweest. En toch staat er dan: ze moet haar mond houden. Dat accepteer ik. Lastig vind ik de zwijgtekten van Paulus, in 1 Korintiërs 14 en 1 Timoteüs 2. Maar ze roepen geen irritatie op.

Judith Cooman – Bouma, NGK-predikant, studeerde van 2001-2007 theologie aan de Rijksuniversiteit Utrecht en aan de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding in Apeldoorn.

Toen ik met de studie theologie begon, had ik nog niet de wens om voorganger te worden. Ik wilde gewoon studeren. Ik heb me altijd zeer thuis gevoeld in de NGK. Geen enkele reden dus om verder te kijken. Voordat ik ging studeren, had ik me nooit beziggehouden met de vrouw in het ambt. Het was geen onderwerp waar in mijn kringen veel over gesproken werd. Tijdens de studie werd dat wel anders. Ik maakte in Utrecht kennis met de feministische theologie en begon kritische vragen te stellen. Maar ook dat zorgde er niet voor dat ik uit de

NGK wilde vertrekken. De eenheid in Christus die we in de kerk mogen ervaren, betekent niet dat we het altijd met elkaar eens zijn. Dat wil niet zeggen dat je omwille van je eigen vragen en eigen standpunten op zoek gaat naar een andere gemeente. Het is dan juist goed om met elkaar in gesprek te blijven.

Openstelling

Tijdens mijn studie werd door de landelijke vergadering van de NGK het besluit genomen om de ambten open te stellen voor vrouwen, in vrijheid voor de plaatselijke gemeentes. Mijn roeping kwam later, toen ik mijn master al had afgerond. Ik heb mijn kerkelijke opleiding voornamelijk aan de NGK gevolgd, waar ik tussen de mannelijke studenten zat. Ik voelde me daar zeer op mijn gemak. Er werd ook niet bijzonder over gedaan. Alles ging heel ontspannen. Pas toen de beroepbaarstelling in zicht kwam, kreeg ik het steeds benauwder. Ik werd vaker benaderd door journalisten. De christelijke media zaten er bovenop. Dat zorgde voor veel spanning. Bij het eerste examen kon ik geen woord meer uitbrengen. Het was toch te veel allemaal. Enkele latere collega's hebben me toen goed opgevangen. Het begin was dus wel wat beladen. Maar ik heb zeker geen spijt van mijn keuze gehad. Ik ervaar veel ruimte voor de vrouw. Sinds er vrouwelijke voorgangers zijn, is dit in veel gemeentes onderwerp van gesprek. Je merkt dat velen zich op dit vraagstuk bezinnen en dat er zijn steeds meer plekken waar ik voor mag gaan, maar ook nog genoeg plaatsen waar ik niet kom. Er zijn ook gemeentes waar nog helemaal geen vrouwelijke ambtsdragers zijn – geen diakenen, geen ouderlingen. Daar kom ik vanzelfsprekend ook niet vaak.

Zwijgteksten

Er zijn nog steeds teksten waar ik over struikel of waar ik lang over na moet denken. Over de zwijgteksten is veel geschreven en gediscussieerd. En die blijven lastig. Ik houd niet zo van het schermen met Bijbelteksten. Maar ik wil er wel over in gesprek gaan. Want hoe we deze teksten kunnen verstaan in onze tijd blijft een lastig vraagstuk. Je kunt ze niet negeren of buitenspel zetten. We moeten er wijs mee omgaan.

Gods Woord is waarheid, maar het is niet statisch. Juist in het dynamische van het Woord schuilt zijn kracht. Dat maakt dat het blijft spreken tot mensen van alle tijden en culturen. De factoren tijd en cultuur moeten we daarom wel mee laten wegen in onze manier van lezen en begrijpen. Hermeneutiek is een steeds belangrijker onderdeel van de theologie. En gelukkig raken we nooit over het Woord uitgepraat.

Ik heb intrede gedaan met een tekst uit Jesaja: 'Wees niet bang, want Ik ben bij je. Vrees niet, want Ik ben je God. Ik zal je sterken, Ik zal je helpen, je steunen met mijn onoverwinnelijke rechterhand' (Jes. 41:10). Die tekst heb ik al jaren in mijn portemonnee zitten. Die is zeer belangrijk voor me.

Bettelies Westerbeek, missionair werker in de PKN, studeerde vanaf 2005 theologie in Utrecht en volgde de kerkelijke opleiding van de Protestantse Theologische Universiteit.

Acht jaar geleden ben ik vanuit de GKv Hardenberg in Utrecht theologie gaan studeren. Ik wilde graag de mogelijkheid openhouden om predikant te worden en ik zocht ook ruimte om te denken en mijzelf theologisch te ontwikkelen. In de jaren daarna ontdekte ik steeds meer dat ik me geroepen voelde om predikant te worden. Dat kon natuurlijk niet binnen de GKv. Ik heb er veel gepraat, nagedacht en gebeden. Binnen de GKv heb ik goede gesprekken gevoerd, maar er was geen ruimte, totaal anders dan de ruimte die ik ervoer als ik in gesprek was met vriendinnen uit de PKN. Natuurlijk voelde ik me verbonden met de GKv,

maar mijn roeping van God kon ik niet uitwerken in die omgeving. Daar heb ik lang mee geworsteld: verzin ik het, sta ik er te weinig open voor? Tegelijk heb ik me ook erg niet-gezien gevoeld. De uitkomst van het gesprek stond bij voorbaat vast.

Verstandshuwelijk

Op een gegeven moment kwam ik ook theologisch meer op afstand van de GKv te staan. Toen heb ik de stap gezet om aan de kerkelijke opleiding van de PThU te gaan studeren en ook om lid van de PKN te worden. Die laatste beslissing was niet gemakkelijk. Ik heb het zelf vaak een verstandshuwelijk genoemd: ik werd lid van de PKN omdat ik daar predikant kon worden, niet omdat ik die kerk zo fantastisch vond. Wat me heeft geholpen, is de studie aan de PThU en de stage. Het was voor mij bevrijdend dat het vrouw-zijn in mijn stage volstrekt geen issue was. Op dit moment ben ik missionair werker in de Jacobikerk in Utrecht, een kerk die oorspronkelijk een band met de Gereformeerde Bond heeft. Ik kan hier groeien in het missionaire werk dat ik graag zou willen doen. Ik kan soms voorgaan in de Jacobikerk, en vaker in de kerken er omheen. Ik zou graag missionair pionier binnen de PKN willen worden.

Ruimte

Naar de GKv toe heb ik me soms schuldig gevoeld, dat ik mijn eigen keuze al maakte terwijl de positie van de vrouw in de kerk volop in discussie was. Ik denk dat het belangrijk is om in de kerk de vraag naar de participatie van vrouwen te stellen. Ik heb vaak gehoord: 'Je kunt dezelfde dingen doen als mannen, alleen zonder dat het ambt heet.' Dat voelde voor mij alsof ik als onbescheiden werd bestempeld, alsof ik niet tevreden was met een niet-ambtelijke positie. Maar het ambt is meer dan een naam of een titel; het geeft je meer mandaat.

Van vrouwen uit de GKv kreeg ik vaak ook de reactie: ja, het is wel raar dat vrouwen geen ambten mogen vervullen, maar ergens ook wel prettig, ik hoef toch geen ouderling of diaken te zijn, dus ik heb er geen last van. Maar mijns inziens gaat deze discussie je niet alleen maar aan als je de roeping ervaart een ambt op je te nemen, het gaat alle vrouwen en alle mannen aan, het gaat om de hele kerk.

Ik zie het als uitdaging voor de GKv om elkaar meer ruimte te geven en om meer ruimte voor vrouwen te creëren. Dat geldt alleen al voor de kerkelijke beslissingen die er straks aankomen: als vrouw heb je niet eens een stem in die beslissingen. Ik denk dat het in het belang van de hele kerk is om in het kerk-zijn en in het ambt als mannen en vrouwen gelijk te zijn.

Talenten

Vanuit de Bijbel is voor mij de gelijkenis van de talenten belangrijk: je talenten zijn Gods opdracht aan jou. Ook hecht ik grote waarde aan de manier waarop Jezus zelf vrijmoedig met vrouwen omgaat en codes doorbreekt. Ik kan nog wel wat teksten noemen, maar ik kom er niet met Bijbelteksten alleen uit; beide kanten van de discussie zijn in de Bijbel te vinden. Dat heeft met hermeneutiek te maken. Voor mij is een hermeneutische benadering bevrijdend geweest: ik kan Bijbelgetrouwheid combineren met mijn eigen perspectief. Dat hoeft niet te botsen met elkaar.